

**A KONSZOLIDÁCIÓ KIHÍVÁSAI
MISKOLCON A II. VILÁGHÁBORÚ UTÁN, 1945–1948**

*THE CHALLENGES OF THE CONSOLIDATION PERIOD FOLLOWING
WORLD WAR II IN MISKOLC, 1945–1948*

ABSTRACT

The aim of the present study is to demonstrate the challenges the government of Miskolc had to face during the consolidation period following World War II and the solutions the government was able to present. These challenges originated partly from being at war and partly from the ambitious plans of the city government: Nagy-Miskolc, uniting the city with its neighbouring towns, which were already more or less built into it, became the second largest city of the country, and also it was the firm decision of mayor Gálffy and the other leading politicians of the city to manage the interests and intentions of Miskolc with due importance. Topics presented in this paper include the functioning of the reorganised local legislature, the administrative changes related to the territorial expansion and changes in the jurisdiction of the local government, the state of the public utilities of the city, the organising of the public service and also the possibility of the establishment of a university. The aim of the study is not to examine all the related topics at their full depth, rather to outline the most important tendencies, amended by some interesting or highly relevant cases, predominantly from areas that so far had received less attention from the literature.

1. Bevezetés

A tanulmány célja az, hogy bemutassa, milyen kihívásokkal nézett szembe a miskolci városvezetés a II. világháború utáni konszolidáció során, és ezekre milyen válaszokat tudott adni. Ezek a kihívások részben a háborús helyzetből adódtak, másik részük pedig a városvezetés ambiciózus terveiből következett: a várossal ekkorra többé-kevésbé egybeépült környező települések beolvasztásával létrejött Nagy-Miskolc az ország második legnagyobb városa lett, dr. Gálffy Imre polgármesternek és a város többi vezető politikusának pedig szilárd elhatározása volt, hogy az országos szintű ügyekben ehhez méltó súlyal kezeljék Miskolc érdekeit és szándékait.

Olyan témák kerülnek bemutatásra, mint az újjáalakult törvényhatósági bizottság működése, a területi bővüléssel összefüggő közigazgatási változások, az önkormányzatiság hatásköreinek változása, a városi közműszolgáltatók helyzete, a közellátás megszervezése és végül egy esetleges egyetem létrehozásának lehetősége a városban. A cikkben nem kívánom az összes érintett témát teljes mélységében kivesézni, szándékom szerint inkább egy tablót vázolnék fel, bemutatva a fontosabb tendenciákat, kiegészítve néhány érdekes, vagy különösen jellemző esettel, elsősorban azokról a területekről, melyekre az eddigi szakirodalomban kevesebb figyelmet fordítottak. Érintőlegesen foglalkozom a korszak országos szintű eseményeivel is, olyan mértékben, mely remélhetőleg segít a miskolci történéseket megfelelő kontextusba helyezni.

* Jakab Mátyás András PhD-hallgató, Debreceni Egyetem Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

A tárgyalt időszak a történeti szakirodalomban nem jelent teljesen fehér foltot, de a részletes feldolgozására eddig még nem került sor. A „Miskolc története” sorozat V. kötet (1918–1949) jó köztörténeti áttekintést nyújt a II. világháború utáni évekről is, ám a fő hangsúly egyértelműen az 1945 előtti időszak bemutatásán van.

A kutatás forrásait elsődlegesen a törvényhatósági bizottság köz- és kisgyűlésének jegyzőkönyvei, illetve Gálffy polgármester számukra készített beszámolóí képezik, ezért is foglalkozom részletesen a bizottság működésének rendszerével. 1945. január 29. és 1948. december 22. között a törvényhatósági bizottság tizenhárom rendkívüli, és tizenegy rendes közgyűlést tartott. A polgármester csak az utóbbiakon volt köteles beszámolót tartani, de erre sem került sor minden alkalommal, ebben az időszakban Gálffy összesen kilenc jelentést készített.¹ Ezt az eljárást a képviselők sérelmezték is, mivel úgy vélték, gyakoribb tájékoztatást érdemelnének.² Ugyanakkor az a polgármester javára írandó, hogy az elkészült beszámolók rendkívül részletesek, és szinte mindenre kiterjedőek.

2. A miskolci törvényhatósági bizottság

1945 elején az Ideiglenes Nemzeti Kormány döntése értelmében nem a felszabadított települések majd' mindegyikén létrejött nemzeti bizottságok kaptak közigazgatási jogkört, hanem a régi közigazgatási szervek újjáalakítását határozták el, a demokratikus pártok és különböző érdekképviseletek politikailag megbízható tagjaiból.³ Miskolc város újjáalakult törvényhatósági bizottsága 1945. január 29-én tartotta első közgyűlését.⁴ A vizsgált években, egészen az 1950-es tanácstörvény életbelépéséig, a törvényhatósági bizottság a megelőző évtizedekhez képest változatlan feladatokkal és jogkörökkel, de szinte teljes egészében kicserélődött tagsággal működött tovább.⁵

Dr. Gálffy Imre polgármester 1944. július 12-től látta el hivatalát, azt megelőzően a Belügyminisztérium Törvényelőkészítő osztályán a községi alosztályt vezette, osztálytanácsosi rangban. Ebben az időszakban, a rendkívüli háborús helyzetre való tekintettel, a polgármestert nem választották, hanem a kormány nevezte ki. Miskolcon a nyilas hatalomátvételre 1944. október 15-16-án került sor, ekkor Gálffyt, mivel nem volt hajlandó felesküdni Szálasi, a városi adminisztráció nagyobb részével együtt félreállították. A németek és a nyilasok távozása után azonban szinte rögtön visszavette hivatalát. A szovjet csapatok december 3-án vonultak be a városba, Gálffy pedig másnap már több polgármesteri rendeletet is kiadott, az új városparancsnok, Mihajlov tábornok egyetértésével.⁶ Gálffy a tanulmányban tárgyalt évek alatt végig hivatalban maradt, agilis fellépésével és fáradhatatlan munkájával a város konszolidációjának egyik motorja volt. Az országos politikában beállt fordulatok azonban meggyengítették pozícióját: egyre nagyobb nyomás nehezedett rá, elsősorban a kommunista párt részéről. Ez, és a feszített munkatempó eredményezték azt, hogy végül 1949. február 1-jén szívbetegsége és idegkimerültsége miatt kénytelen volt benyújtani lemondását.⁷

1945. július 24-től működött a törvényhatósági bizottság kisgyűlése is, mely általában a közgyűlést megelőző napon ült össze. Ez a testület nagyrészt előkészítő feladatokat látott el, de foglalkozott néhány olyan ügygel is, ami nem került a közgyűlés elé, például: kisebb horderejű szerződések, kisajátítások. A közgyűléseket eleinte délelőtt tartották, de 1946. augusztus 31. után Juhász István képviselő javaslatára áttették délutánra, hogy a kereskedő és iparos foglalkozású tagok is részt tudjanak venni az üléseken.⁸

1947-től újdonságot jelentett, hogy bizonyos eljárásokkal igyekeztek a törvényhatósági bizottság munkáját gyorsítani: a különböző témák előadói minden esetben csak a lényegyet ismertették, mivel az előkészítő bizottságokban az ügyeket alaposan megtárgyalták, és

mivel a törvényhatósági bizottság tagjai mind rendelkeznek civil állással, szükséges, hogy időt spóroljanak.⁹ Emellett a polgármesteri jelentéseket sem olvasták fel a közgyűlés során, hanem előzetesen sokszorosították, és minden bizottsági tagnak jutott egy-egy példány.¹⁰ Ezzel együtt a közgyűlések látogatottsága nem lehetett túl magas, mivel a Gálffy polgármester¹¹ és Oszip István főispán is szóvá tette,¹² hogy a tagok legyenek szívesek pontosan megjelenni a kis- és közgyűlések, illetve a szakbizottságok ülései során, mivel többször is volt már rá példa, hogy telefonon kellett berendelni valakit ahhoz, hogy határozatképesek legyenek.

Bekövetkeztek olyan változások is, melyek összezavarták a képviselőket: június 26-tól, Ocskovszky János javaslatára – a munkaverseny keretében – igyekeztek csökkenteni a város papírfelhasználását, így például a kis- és közgyűlések meghívóit inntől egy lapon kézbesítették.¹³ Szeptember elején aztán Krébel Ferenc képviselő arra kérte a polgármestert, hívja fel az érintettek figyelmét, hogy bár az időpontokat közös meghívón tudatják mindenkivel, a kisgyűlésen értelemszerűen csak a kisgyűlési tagoknak kell megjelenniük.¹⁴

3. A közigazgatási változások

1945 a közigazgatásban is változásokat hozott. Január 1-jén, a helyi Nemzeti Bizottság határozata alapján megvalósult a miskolci politikai- és szellemi elit régi álma. Diósgyőr és Hejőcsaba községek hozzácsatolásával, illetve Tapolcafürdő Görömböly községtől történt átcsatolásával létrejött az ún. „Nagy-Miskolc”.¹⁵ Ettől a pillanattól kezdve tehát a nevezett területek de facto Miskolc részét képezték, de a helyzet jogi rendezése nem volt ilyen egyszerű. A Nemzeti Bizottság határozatát előbb a belügyminiszter, majd a kormány is jóváhagyta, előbbi pedig 93.556/1945.B.M. számú rendeletében 1945. december 21-ét, mint a területek Borsod vármegyétől való hivatalos átadásának időpontját, ki is jelölte.

Ugyanakkor valamilyen bizonytalansági tényező szerepelhetett az ügyben, mivel az 1945. december 14-én tartott közgyűlésen a törvényhatósági bizottság úgy döntött, feliratot intéz a belügyminiszterhez.¹⁶ Ebben egyrészt kérték a 4430/1945.M.E. sz. kormányrendeletben foglaltak fenntartását, vagyis Diósgyőr és Hejőcsaba Miskolcra való beolvasztását, illetve azt, hogy Tapolcafürdő átcsatolását is hagyják jóvá hivatalosan, mely az eredeti rendeletből – „nyilván tévedésből” – kimaradt. A belügyminiszter válaszában közölte, hogy Hejőcsaba és Diósgyőr helyzetét „jóváhagyólag tudomásul veszi”, és ezt a Magyar Közlöny 1946. február 2-án megjelent 28. számában közzé is tette. Ígérete szerint Tapolca ügyében külön rendelkezést fog kiadni.¹⁷ Erre végül 175.877/III./11.b.1946. számú leiratával sor is került, melyet az 1946. július 27-i közgyűlésen ismertettek.¹⁸ Ugyanekkor az üdülőhely nevét hivatalosan Miskolctapolcára változtatták.¹⁹

Tovább bonyolította a helyzetet, hogy Görömböly község vezetése miután a hozzá tartozó üdülővezetettel együtt elveszítette az egyik legnagyobb bevételét nyújtó gyógyfürdőt, kártérítési igénnyel lépett fel Miskolccal szemben. Az 1948. március 24-én tartott közgyűlésen ismertettek szerint: a görömbölyi közgyűlés nagyjából 300 ezer forintba becsült építkezési munkák két év alatti elvégzését kérte, ezzel szemben a miskolci vezetés 20 vagon búza²⁰ mindenkori árát – akkor nagyjából 100 ezer forint – ajánlotta fel kártérítésként. Kijelentették, ennél az összegnél feljebb nem tudnak, de nem is akarnak menni. Különösen azért, mert a hatályos jogszabályok értelmében Görömbölynek kártérítés nem jár, azt a város csupán méltányossági alapon ajánlotta föl. Ezért a Belügyminisztériumot kérték fel arra, hogy a holtpontra jutott tárgyalást valamilyen irányba kilendítse.²¹ Ez a téma legközelebb szeptember 11-én bukkant fel a jegyzőkönyvekben, de ekkor is csak annyit tudha-

tunk meg, hogy álláspontjából egyik fél nem engedett.²² A helyzetet végérvényesen csak az oldotta meg, hogy 1950-ben Görömbölyt is beolvastották Miskolcra.²³

Fontos kérdést jelentett az új település identitásának kialakítása. Bár az egyesülés alapvetően Miskolc fősege alatt jött létre, ez nem jelentette azt, hogy a korábban önálló településeket nyom nélkül kívánták eltüntetni. Az 1946. augusztus 31-én tartott közgyűlésen például képviselői indítványt nyújtottak be, hogy a város nevét „Miskolcdiósgyőr”-re változtatassák, de a törvényhatósági bizottság ezt a javaslatot végül elutasította. Mint a határozat leszögezte, bár méltányolandó, hogy a történelmi hagyományra való tekintettel meg akarták őrizni Diósgyőr település nevét, de egy ilyen hosszú városnév a mindennapi életben használhatatlan lenne, és „a modern élet követelményeinek nem felel meg.” Ugyanakkor a Diósgyőr név, mint közigazgatási terület megmarad, és az ottani gyárak és azok termékei is tovább fogják viselni. Emellett felszólították a polgármestert, hogy a következő közgyűlésen tegyen javaslatot Miskolc, Diósgyőr és Hejőcsaba címerének egyesítésére.²⁴

Erre a kérdésre végül a december 14-i közgyűlésen tértek vissza. Az új, egyesített címer Miskolc és Diósgyőr jelképeit tartalmazta, melyek már a XIV. illetve a XVI. század óta használatban voltak, így fennmaradásukhoz – szól a határozat – már csak a történelmi hagyományok tiszteletéből is ragaszkodni kellett. Az eredeti tervekkel ellentétben Hejőcsaba címere nem szerepelt az új jelképben, mivel azt a kitaró kutatás ellenére sem sikerült fellelni.²⁵

Az 1946 tavaszán elkezdődött a hírhedt B-listázás. A teljes címén „Az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges egyes rendelkezésekről” szóló 5000/1946. M.E. sz. rendelet értelmében a városi alkalmazottak létszámát augusztus végéig az 1938-as szinthez képest 10%-kal kellett csökkenteni. Mint a rendelet címéből is látszik, a hivatalos indoklás szerint erre a költségvetés stabilizálása érdekében volt szükség, ám a kommunisták valójában így kívánták az igazgatási szerveket megtisztítani az általuk „reakciós elemnek” ítélt személyektől. 1946 őszéig összesen mintegy 60 ezer személyt bocsátottak el állásából.²⁶

Az intézkedés következtében Miskolcon az a lehetetlen helyzet állt elő, hogy egy jelentősen megnagyobbodott területű várost a korábnál is kisebb létszámú apparátussal kellett volna működtetni. Ráadásul a háború utáni helyzet olyan új hivatalok megszervezését is szükségessé tette, mint: a közélelmezési, a lakásügyi, a munkaerő valamint az újjáépítési ügyek hivatala. Az 1031 városi tisztviselőből 237-et bocsátottak el, akik közül a miniszteri biztos csak 17 fő visszavételét engedélyezte. Például a fogalmazók létszáma 1938-ban 17 fő volt, 1946 első felében 27 fő, az elbocsátások után pedig 12 fő. A diósgyőri közigazgatási kirendeltségen 1938-ban 44 fő dolgozott, 1946 elején 67 fő, ekkor pedig 35 fő, akik egy egész városrészt kellett volna igazgassanak.²⁷

A városvezetés azon reményének adott hangot, hogy a Belügyminisztériumban minél hamarabb jóváhagyják a felterjesztett új létszámot, ebben azonban csalatkozniuk kellett. A városi alkalmazottak új létszámát megállapító rendelkezést csak az 1948. március 24-i közgyűlésen tették közzé.²⁸ Az ideálisnak tartott szinttől azonban valószínűleg ez is elmaradt, mert – az előző példánál maradván – a fogalmazói kar új létszáma is csak 19 főt tett ki.

4. A városi öngazgatás lehetőségei

A felszabadulás utáni időszakban a városvezetők lehetőségei nagyon tág keretek között mozogtak: szinte minden fontosabb kérdésben saját hatáskörükben, vagy a szintén helyi illetőségű Nemzeti Bizottsággal közösen hozhattak döntést. Az Ideiglenes Kormányának

nem volt kapacitása minden szükséges területen rendelkezéseket kiadni, illetve, amik megszülettek sem mindig jutottak el időben Miskolcra. Például az 1945. január 18-án kiadott 34/1945.M.E.sz. rendelet, mely a lakáskiutalások menetéről intézkedett, csak február 18-án ért el a borsodi megyeszékhelyre.²⁹

A központi kormányzat viszonylagos gyengeségét mutatja, hogy még 1945 végén is ki-robbant egy olyan vita, mely sokkal inkább emlékeztet a szövetségi államok gyakorlatára, mint a Magyarországon korábban és később megszokott állapotokra. A december 14-i közgyűlésen tárgyalták Makó város átiratát a társtörvényhatóságokhoz, melyben azt javasolták, hogy a városi költségvetések hiányának fedezése céljából szedjenek a városok területéről kiszállított élelmiszer után 20%-os rendkívüli illetéket. A miskolci törvényhatósági bizottság tagjai egyhangúlag tiltakoztak a javaslat ellen, mivel úgy vélték, országos szinten csak még inkább elszabadítaná az árakat, amit az ipari- és kereskedelmi városok lakossága sýnylene meg leginkább. Emellett kijelentették, ha ezt az intézkedést mégis bevezetik vagy engedélyezik, javasolni fogják hasonló díjszabás bevezetését ipari- és kereskedelmi cikkekre is.³⁰

Végül erre a belső vámháborúra nem került sor, és a helyzet rendezésére egy sokkal ésszerűbb megoldás született: 1947. április 21-én jelentették be, hogy a február 10-én tartott közgyűlésen a makói képviselő testület kimondta, elfogadják Miskolc testvérvárosi ajánlatát. A megállapodástól azt várták, hogy mind az ipari, mind a mezőgazdasági város számára hasznos lesz, kölcsönösen tudják majd egymást segíteni.³¹

Az idő előrehaladtával a városi önkormányzatok mozgásteret folyamatosan csökkent. 1948. második felére a Vörös Hadsereg támogatását maga mögött tudó Magyar Dolgozók Pártja gyakorlatilag teljes ellenőrzése alá vonta az országos és helyi politikát. Ekkor már túl voltak az 1947-es választások eredményeinek számukra kedvező átszabásán, a Kisgazdapárt „felszalámizásán”, az így létrejött ellenzéki pártok ellehetetlenítésén, és a szociáldemokrata testvérpárt beolvasztásán is.³² A „fordulat éve” a miskolci városvezetésben is átalakulásokat hozott.

Ennek a változásnak a legszembetűnőbb példája az 1948. szeptember 11-i jegyzőkönyvben figyelhető meg. A közgyűlés először is táviratban köszöntötte a hivatalba lépő új belügyminisztert, Kádár Jánost,³³ majd gyakorlatilag a következő pontban bejelentették a törvényhatósági bizottság összetételének átalakulását.³⁴ A miskolci törvényhatósági bizottság ugyanis – mint a tanulmány elején esett róla szó – a Nemzeti Bizottság határozata értelmében kezdte meg újbóli működését, az általuk meghatározott összetétel mellett. Országosan az április 26-án kiadott 1030/1945.M.E.sz. rendelet szabályozta a törvényhatósági bizottságok összetételét,³⁵ de ez a korábban újjáalakult miskolci testületet nem érintette. Ekkor azonban – három és fél év után – a központi szabályozásnak megfelelően alakult át a tagság. Így az értelmiség és a vallási felekezetek képviselői – összesen 17 fő – elveszítették képviselői helyüket, melyeket arányosan szétosztottak a pártok között.

Néhány napirendi ponttal később Abaúj vármegye átiratát kívánták tárgyalni az ezer lelket meg nem haladó községek bíráinak illetménye tárgyában, ám erre végül nem került sor. Az elnöklő polgármester ugyanis bejelentette: az új belügyminiszter elrendelte, hogy a törvényhatóságok mellőzzék az állásfoglalásokat a kormány szűkebb feladatát képező ügyekben, illetve a továbbiakban tekintsenek el egymás különböző feliratainak támogatásától is.³⁶

5. Városi közműcégek

A közműszolgáltatások megszervezése is komoly feladatot jelentett. A városi vízmű önkormányzati tulajdonban volt, és ez – bár így a helyreállítás is a város kasszáját terhelte – legalább tiszta helyzetet teremtett. A vízszolgáltatás 1944. november 13-án szűnt meg Miskolcon, a harcok során a vízmű 3.160.000 pengő anyagi kárt szenvedett el. A helyreállítás a felszabadulás után rögtön elkezdődött, a szovjet városparancsnok december 29-én 11:30-kor újraindította a vízellátást.³⁷ Innentől kezdve a legfontosabb cél a csőhálózat helyreállítása lett, melyet időnként a fagy, illetve az is hátráltatott, hogy minden rendelkezésre álló szakember az orosz katonai kórházak vízellátásán volt kénytelen dolgozni.³⁸

A vízművet mint városi tulajdonú céget a pengő drasztikus romlása, és így a bevételek elmaradása érzékenyen érintette. A közgyűlés egy ideig kísérletezett a vízdíjak inflációkövető emelésével, ám miután 1946 áprilisában már a hónap közben kellett újabb ötszörös emelést bejelenteni, feladták a kilátástalan küzdelmet, és csak a forint bevezetésével állapítottak meg új díj szabást. Ezután a vállalat helyzete fokozatosan normalizálódott, és bizonyos bővítésekre is jutott keret, amennyiben az érintett telkek tulajdonosai vállalták, hogy utcahossz-arányosan átvállalnak a költségekből.³⁹ 1948-ban a hároméves terv részeként létrehozták a több üzletágból (Vízművek, Csatornázási művek, Erzsébet gyógyfürdő, Tapolca fürdő, a városi szeszfőzde és a Köztisztasági üzem) álló Közüzemi Vállalatot, melytől a hatékonyság javulását várták.⁴⁰

Viszonylag egyszerű volt a gázgyár helyzete is, melynek kérdése az 1948. június 26-i közgyűlésen került napirendre. A város eredetileg 1938-ban szerződött a Központi Gáz és Villamosági Rt.-vel, melynek alapján a gyár 1957-ben háramlott volna a városra. Ám a szektorban bekövetkezett államosítások miatt a gyár az AVIRT-hoz⁴¹ került, mely a város felé jelezte, hogy mivel nem kíván gázgyárakkal foglalkozni a jövőben, hajlandó átadni azt. Az alku értelmében a város kifizeti a telepen található anyagok (szén, tisztítószer, kátrány stb.) árát, mely előreláthatólag nagyjából 250 ezer Ft, valamint vállalja a 34 alkalmazott további foglalkoztatását, cserébe ingyenesen megkapja a műhelyberendezéseket és szerszámokat.⁴² A cég végül – némi adminisztrációs huzavona után – 1950-ben került városi tulajdonba, Miskolci Gázgyár Községi Vállalat néven.⁴³

Ugyanezen a közgyűlésen vetette fel a költségvetés tárgyalása kapcsán Ocskovszky János képviselő a villanytelep városi tulajdonba vételének lehetőségét is. Mint mondta, például Székesfehérváron az ottani telep 3 millió forintos hasznot hoz a városnak, míg Miskolcon 1 milliót fizetnek ki a közvilágításért a trösztnek.⁴⁴ A jogfolytonosan 1897 óta működő áramszolgáltatóval – 1932-től elnevezése Részvénytársaság Villamos és Közlekedési Vállalatok számára, de legtöbbször csak a tröszt néven emlegették – folytatott vita azonban nem itt kezdődött, és nem is itt ért véget.⁴⁵ A város évtizedek óta perben állt a céggel, melynek egyik oka a villamos vasút utazási díjának és az áram árának – a város szerint – indokolatlanul magas tartása, a másik pedig a várost a cég nyereségéből illető összeg mértéke körüli nézeteltérés volt.⁴⁶

Ezen a helyzeten a bekövetkezett politikai fordulat sem változtatott. Sőt! Már a Függetlenségi Front 1944 végén meghirdetett programja is tartalmazta többek között a szénbányák államosításának tervét, melyre végül 1946. június 26-án sor is került.⁴⁷ A kormányzat ezen irányú törekvéseit a miskolci városvezetés a saját hasznára kívánta fordítani.

Az 1946. március 18-i közgyűlésen Kozma Ferenc javaslatára határozatot fogadtak el az energiatermelés és gazdálkodás – tehát többek között a szénbányák – állami kézbe vételének támogatásáról, egyúttal közzé tették saját javaslataikat is a témában. Ezek közül itt most csak az utolsó – szinte mellékesen megemlített – a fontos: vonatkozzon az államosítás a villamos vasutakra is, melyek kerüljenek városi tulajdonba. Úgy döntöttek, hogy a

határozatot megküldik Rónai Sándor miniszternek és Nógrádi Sándor államtitkárnak (mindketten miskolciak), és a körzet nemzetgyűlési képviselőjének.⁴⁸ Nyilván az ő támogatásuktól remélték a javaslat elfogadását.

A fellépés azonban láthatólag nem vezetett eredményre, mert 1946. december 14-én újabb feliratot intéztek, ezúttal az iparügyi, közellátási és közlekedési miniszterekhez, a villamos energia árának és a villamos vasút viteldíjának leszállítása érdekében. Ebben rávilágítottak a tröszt szerintük tarthatatlan gyakorlatára, miszerint a cég az áramot nagyrészt olcsón szerzi be a Vasgyárból, és drágán adja tovább a fogyasztóknak. Mivel nem termelik az áramot, csak kereskednek vele, nem indokolt a legmagasabb kiszabható díjtételek alkalmazása. A világítás drágább, mint Budapesten, az utazás pedig nagyjából ugyanannyiba kerül, de ott 5-10-szer nagyobb távolságot lehet megtenni érte. Ezért kérték azt, hogy a miniszterek rendeljenek el vizsgálatot a cégnél. Ismét hangsúlyozták, hosszabb távon a közösségi tulajdonba vétel lenne a legjobb megoldás.⁴⁹

Közben a vállalattal folytatott kétoldalú tárgyalások némi eredményre vezettek. Az 1947. február 18-án betérjesztett polgármesteri jelentésből tudjuk, a nyereségrészesedés témakörében a felek elvi megállapodásra jutottak, ám a konkrét összegről nem tudtak megegyezni.⁵⁰ A február 3-án megkötött ideiglenes megállapodás értelmében 1946. augusztus 1-től számítva a tröszt havonta 25 ezer forint előleget fizetett a városnak a végleges megegyezésig. A díjszabás mérséklésében azonban, mely a másik vitatott téma volt, s mely kibővült a Miskolchoz újonnan csatolt területek egyenlő feltételek mellett kezelésével, továbbra sem született kompromisszum. Ebben az ügyben a vállalat csak a kormányhatóság illetékességét ismerte el, ám ők a város többszöri kérése ellenére sem kívántak beleavatkozni a konfliktusba.⁵¹ A helyzetet végérvényesen csak a vállalat 1949-es államosítása oldotta meg.⁵²

6. Az ország második legnagyobb városa

1946. november 22-én rendezték meg Budapesten a Magyar Idegenforgalmi Hivatal első idegenforgalmi értekezletét, melyen a miskolci delegáció igyekezett elismertetni városa második helyét az országos rangsorban. Ebben a témában élénk vita alakult ki Szeged képviselőjével, aki végül annyit kénytelen volt elismerni, hogy Miskolc urbanizáltságban felette áll Szegednek és Debrecennek is. Ugyanakkor Gálffy polgármester beszámolója alapján a jelenlévők „közhangulata” elfogadta Miskolc második helyét.⁵³

Sokkal nehezebb volt a helyzet azokban az ügyekben, ahol egyenesen a fővárossal egyenlő elbánást igyekeztek a városnak kiharcolni. Ezek közül talán a legfontosabb a közellátás kérdése volt. A háború végével ugyanis a lakosság szenvedései nem fejeződtek be. A munkaerőhiány és az állatállomány csökkenése, együttesen a földosztással létrejött kisgazdaságok a korábbiakhoz képest kisebb hatékonyságával – adott esetben életképtelenségével – azt eredményezte, hogy az 1945-ös termésátlag jelentősen alatta maradt a háború előttiének, az 1946-os pedig az előző évihez képest is csökkent.⁵⁴

1946. augusztus életbe 1-től lépett a jegyrendszer, amely a miskolci lakosság körében komoly felzúdulást váltott ki. Ennek oka elsősorban az volt, hogy míg az országos sajtóból részletesen értesülhettek róla, hogy a budapesti emberek mennyi mindenhez jutnak így hozzá, ők – úgy érezték – nem kaptak semmit. A miskolci városvezetés írásban, Oszip István főispán szóban is kérte a helyzet mielőbbi megváltoztatását, kiemelve, hogy a miskolci lakosság a fővárossal azonos társadalmi rétegződésű tömb, az ország második legnagyobb ellátatlan ipari tömege, így mindenképpen azonos elbírálás alá kellene esnie.⁵⁵

Éppen ezért augusztus 6-án küldöttséget menesztettek a közellátási kormányzathoz és a Gazdasági Főtanácshoz, melynek tagjai a polgármester, a főispán és a város nemzetgyűlési képviselői voltak. Ekkor ígéretet kaptak arra, hogy a várost elsődrendű közszükségleti cikkekkal ellátják majd, illetve a Gazdasági Főtanács a Nemzeti Bankon keresztül 100 ezer forintos hitelkeretet biztosít, és két vagon szabadcukor kiutalásával segíti a helyzetet. Gálffy augusztus 31-i beszámolója szerint addigra ezek közül egyik sem realizálódott. 1947. február 18-án megjegyzi, az egyenlő elbánás irányába tett lépéseik nem jártak nagy sikerrel.⁵⁶

A miskolci vezetés régen dédelgetett álma volt a városban egy egyetem létrehozása, melytől a város kulturális színvonalának és presztízsének emelkedését várták, és melyért 1909-től kezdve folyamatosan igyekeztek is mindent megtenni. Fáradozásaik hosszú időn át csak részleges sikert eredményeztek: 1919-ben Miskolcon lelt új otthonra az Eperjesről elköltöző evangélikus jogakadémia.⁵⁷

Az 1945-ben bekövetkezett országos események további lökést adtak a terveknek: a koalíciós pártok egyetértettek abban, hogy a keresztény középosztály háború előtti művelődési monopóliumának véget kell vetni, és diszkriminációmentes esélyegyenlőséget kell biztosítani a különböző társadalmi háttérű fiatalok számára. Ennek következtében a felsőoktatásban az 1946/47-es tanévre a háború előtti szinthez képest a hallgatói létszám megduplázódott.⁵⁸ Ez a tendencia is táplálhatta a miskolci vezetők reményét, hogy egy új egyetem felállításához országos szinten is lehet támogatókat szerezni.

Az ország második legnagyobb városává vált Nagy-Miskolcon pedig már nem csak a városvezetés volt az egyetlen tényező, mely hatásosan tudott lobbizni az egyetem érdekében. A Diósgyőr vasgyári állami bányák, valamint a vas- és acélgyár igazgatósága 1945. május 24-én kelt beadványában indítványozta Sopronból és a József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi egyetemről a bánya-, kohó és erdőmérnöki karok Miskolcra helyezését.⁵⁹ Június 18-i közgyűlésén a városi közgyűlés is támogatásáról biztosította a javaslatot, illetve a jogakadémia hasonló – ti. egyetem alapítását szorgalmazó – állásfoglalását is.⁶⁰

Ráadásul az újbóli határváltozásokkal több fontos intézmény is „hontalanná” vált. 1945. július 25-én Ország József képviselő javaslatára kérvényezték, hogy a Szabadkán hontalanná vált Állami Óvónőképző Intézetet Miskolcon helyezték el.⁶¹ A december 14-i közgyűlés már többek között az új oktatási intézmények városba helyezésének jegyében telt. A jegyzőkönyvből kiderül, hogy az óvónőképző igazgatónöje augusztusban Miskolcon tárgyalt, de a minisztérium a kérdésben végleges döntést addig még nem hozott. Ugyanakkor a vallás- és közoktatásügyi miniszter leiratban tájékoztatta a várost a kassai és újvidéki kereskedelmi főiskolák egyesítve történő Miskolcra helyezéséről, melyet a bizottság örömmel vett tudomásul.⁶² Ekkor született határozat a Péch Antal Bánya, Kohó- és Mélyfűrőipari Szakközépiskola Sopronból Miskolcra költözéséről is. Ebben az ügyben az Iparügyi Minisztérium kérte a város támogatását, amit megadtak, mivel ezt is nagyon fontosnak érezték Miskolc fejlődése szempontjából, különösen, hogy egy nagy ipari várossal van szó, mely egy bányákban gazdag vármegyében fekszik.⁶³

1946. február 20-án a Belügy-, Honvédelmi-, Iparügyi-, Vallás és Közoktatásügyi Minisztériumok képviselőinek jelenlétében rendeztek értekezletet a kérdésben, ahol a polgármester – a közgyűlés utólagos jóváhagyásával – vállalta, hogy mindhárom iskola elhelyezését megszervezi a városban, ehhez megfelelő ingatlant vásárol vagy bérel. A kereskedelmi főiskola elhelyezésére a Rudolf laktanyát nézték ki, a bányászati középiskolát pedig a volt csendőrlaktanyába költöztették volna. Utóbbi berendezését és felszerelését a vasgyár magára vállalta.⁶⁴ November 15-én újabb tárgyalások zajlottak Miskolcon a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium képviselőivel, ahol végleges megállapodás született a főiskola és az óvónőképző elhelyezéséről, miután a Honvédelmi Minisztérium jóváhagyta

a Rudolf laktanya, illetve jelezte, hogy a közeljövőben jóváhagyja a Tüzér laktanya átengedését, utóbbit az óvónőképző számára.⁶⁵

A miniszter 1947. február 6-án kelt leiratában véglegesen vállalta a főiskola Miskolcra helyezését, illetve azt, hogy ha ez valamiért mégsem jönne létre, más felsőfokú intézményt helyez el a városban.⁶⁶ Az ígéretnek szerint Miskolcon jött volna létre az ország negyedik vidéki egyeteme, a Kereskedelmi Főiskola, az evangélikus jogakadémia, és egy közelebből ekkor még nem megnevezett műszaki kar részvételével.

A tervek azonban végül csak igen felemás módon valósultak meg. A Péch Antal középiskola kapcsán az 1946. augusztus 31-i polgármesteri jelentésben még azt olvashatjuk, hogy a volt csendőrlaktanyában már elhelyezésre került,⁶⁷ ám az iskola végül nagy valószínűség szerint nem kezdte meg működését Miskolcon, vagy legalább is ennek semmi jele; a városi iratokban többé nem fordul elő. Végül az iparügyi miniszter 102.254/III.b-1946. számú 1947. július 5-én kelt rendelete értelmében az intézmény visszaköltözött Pécsre, ahonnan 1942-ben került Nagybányára.⁶⁸

Az óvónőképző helyzete ehhez képest – minden hányattatás ellenére – sikertörténet. Mint fentebb volt róla szó, az intézményt a Tüzér laktanyában kívánták elhelyezni, de miután ezt nem találták alkalmasnak, egy másik, az úgynevezett Szepessy (Kossuth) laktanyát jelölték ki erre a célra.⁶⁹ Ennek átadását azonban a Honvédelmi Minisztérium visszavonta, így új helyszínt kellett találni, melyre végül a város az egykori Vakok Intézetének épületét jelölte ki, az óvónőképző pedig 1947. november 1-től megkezdte működését a városban.⁷⁰ A városvezetés még egy kísérletet tett az alkalmasabbnak ítélt Szepessy laktanya megszerzésére: decemberben feliratban kérték a minisztériumot az épület átadására, mivel azt nem eredeti – katonai – rendeltetése szerint kezdték használni, hanem lakáscélra adták bérbé.⁷¹ Ez a terv azonban láthatólag nem járt sikerrel. 1948. június 26-án a városi költségvetés tárgyalása során ugyanis felszólították a polgármestert, hogy az óvónőképző kérdéseit a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel véglegesen rendezze, és a Vakok Intézetének a város költségén való átépítésének megtérítését szorgalmazza.⁷²

Az 1947. november 31-én kelt polgármesteri jelentésből tudjuk, mivel a főiskola számára a megfelelő elhelyezést a városban nem tudták biztosítani, az a döntés született, hogy az intézmény a következő (1947/48-as) tanévet is Budapesten kezdi meg.⁷³ 1948. március 24-én a törvényhatósági bizottság felirattal fordult a kormányhoz, melyben kérték, szülesse törvény a Miskolcon tervezett egyetem felállításáról.⁷⁴ A feliratban tényként kezelték, mind a főiskola Miskolcra érkezését, mind pedig annak a Rudolf laktanyában való elhelyezését is. A válasz június 26-án érkezett meg a vallás- és közoktatásügyi minisztertől, melyben leírta, hogy egyetem felállítását az ország anyagi helyzete pillanatnyilag nem teszi lehetővé, de „rajta lesz”, hogy az 1948/49-es tanévben az Állami Műszaki Főiskola egyik tagozata, vagy a Műegyetem bánya- és kohómérnöki kara a városba települjön.⁷⁵ A helyzetet tovább bonyolította, hogy a Honvédelmi Minisztérium a Rudolf laktanya átadását is visszavonta. A miskolci vezetés jelezte, hogy ebben az ügyben illetékesnek magukat nem érzik, mivel ők az ingatlant a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumnak átadták, így az épület helyzetét a két minisztérium egymás között rendezze.⁷⁶

Amikor végül az 1949. évi XXIII. törvény értelmében létrejött a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem, a határozat szerint bánya-, kohó- és gépészmérnöki karokkal alakult meg, a kereskedelmi főiskolának már nyoma sem volt. Az új intézmény kiválóan illeszkedett az 1945-ben alapított Magyar Agrártudományi Egyetem nyitotta sorba, melynek lényege az volt, hogy a korábbi univerzitás típusú egyetemeket szakirányonként elkülönülő felsőoktatási intézmények váltották fel.⁷⁷ Helyszínül az akkori Állami Fráter György Gimnázium, a mai Földes Ferenc Gimnázium épülete szolgált.

1948-ban, miután a protestáns egyházak és az izraelita hitfelekezet kitért az állammal való konfrontáció elől, a katolikus egyház ellenállását pedig megtörték, június 16-án az nemzetgyűlés elfogadta az egyházi iskolák államosításáról szóló törvényt.⁷⁸ Ennek az intézkedésnek áldozatul esett a miskolci evangélikus jogakadémia is. A város nem volt többé az intézmény fenntartója, beeszlása annak sorsába jelentősen csökkent.⁷⁹ Az állami intézménnyé átalakított jogakadémia – a helyiek előzetes terveivel ellentétben – nem lett az egyetem része, és amikor egy évvel az államosítás után határozat született a megszüntetéséről, az gyakorlatilag ellenállás nélkül történhetett meg.⁸⁰

7. Összegzés

A fenti tanulmány célja annak bemutatása volt, milyen kihívásokkal kellett szembenézzen, illetve milyen kihívásokat állított maga elé a miskolci városvezetés a II. világháború utáni néhány év konszolidációja során. Összességében megállapíthatjuk, hogy a néha igazán nagyra törő terveket csak kisebb részben sikerült megvalósítani, elsősorban akkor, amikor azok egyeztek az országos politikai folyamatok irányával, mint például a gáz- és a villanytelep államosításakor. Ennek az időszaknak a legambiciózusabb projektje, az egyetem létesítése is végül nagyobbrészt a megelőző évek helyi terveinek figyelmen kívül hagyásával, az államhatalom aktuális álláspontja és érdekei szerint történt.

„Nagy-Miskolc” kialakulásával igen jelentős ipari város jött létre, és ez a jelleg a megváltozó társadalmi, ideológiai körülmények között jobb lehetőségekkel kecsegtetett, mint a korábbi évtizedekben. Ám az országos ügyekbe való komoly beeszlás, és a fővárossal azonos bánásmód elérése így is álom maradt csupán. Bár „az ország második legnagyobb városa” szimbolikus címet sikerült többé-kevésbé elismertetni, ennek gyakorlati haszna végül a vártnál kevesebb lett.

Ez a viszonylagos sikertelenség azonban nem csökkenti a városvezetés, a városi adminisztráció és elsősorban dr. Gálffy Imre polgármester érdemeit, akik a történelmi lehetőséget felismerve igyekeztek az átalakuló viszonyok között sikeres pályára állítani a város fejlődését.

JEGYZETEK

1. A két 1948-as polgármesteri jelentés nem található meg a korábbi évek anyagai mellett a levéltárban, de remélhetőleg később sikerül őket felderíteni.
2. Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár (továbbiakban rövidítve: MNL B.-A.-Z. m. Lt.), IV. 1903., 37. 157. sz./1945, valamint MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 38. 6. sz./1946.
3. Romsics Ignác (2005): Magyarország története a XX. században. Osiris Kiadó. Budapest. 281. old., valamint Magyarországi rendeletek tára – 1945, 4-5. old.
4. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 37. 4. sz./1945. A törvényhatósági bizottság tagjai lettek: az összes választottak közül a Nemzeti Bizottság által kijelölt tagok, a felekezetek lelkészei közül szintén a Nemzeti Bizottság által kiválasztottak, valamint azok, akiket a 14/1945. M.E. sz. kormányrendelet alapján hivataluknál fogva megilletett ez a tisztség. A különböző pártok és egyéb csoportok az alábbiak szerint képviseltették magukat: a Kommunisták Pártja 23 taggal, a Szociáldemokrata Párt 23 taggal, a szakszervezetek 16 taggal, a Független Kisgazdapárt 13 taggal, a Demokrata Párt 3 taggal, valamint az értelmiség részéről 9 tag. Az egyházakat képviselték: két-két fő római katolikus és református, illetve egy-egy görög katolikus, evangélikus, görög-keleti és izraelita személy. Hivataluknál fogva tagok voltak: a polgármester, a helyettes polgármester, a főjegyző, a városi tanácsnokok, az árvaszéki elnök, az árvaszéki ülnökök, a tiszti főügyész, a tiszti ügyészek, a városi mérnöki hivatal

- vezetője, a városi számvevőség vezetője és a városi tűzoltóparancsnok. A közgyűlés tagsága a későbbiekben is kinevezések, és nem választások útján bővült.
5. A törvényhatósági bizottság 1945 előtti működéséről részletesen lásd Dobrossy István – Stipta István szerk. (2007): Miskolc története V/1., 1918-tól 1949-ig. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár és a miskolci Herman Ottó Múzeum. Miskolc. 94-99. old. és Dobrossy István – Stipta István szerk. (2007): Miskolc története V/2., 1918-tól 1949-ig. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár és a miskolci Herman Ottó Múzeum. Miskolc. 52-64. old.
 6. Beránné Nemes Éva – Román János szerk. (1970): Az élet megindulása Miskolcon és Borsodban a felszabadulás után. Források Miskolc és Borsod megye történetéhez. Miskolc m. j. Város Tanácsa Végrehajtó Bizottsága. Miskolc. 452. old., ill. 29-30. old.
 7. Dobrossy István – Stipta István szerk. (2007) 159. old.
 8. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 38. 196. sz./1946
 9. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 39. 13. sz./1947
 10. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 39. 10. sz./1947
 11. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 39. 76. kisgy. sz./1947
 12. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 39. 98. kisgy. sz./1947
 13. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 197. sz./1948
 14. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 316. kisgy. sz./1948
 15. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 37. 5. sz./1945; A XX. sz. elejétől meglévő koncepciókról lásd: Dobrossy István – Stipta István szerk. (2007) 215-218. old.
 16. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 37., 164. sz./1945
 17. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 38. 10. sz./1946
 18. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 38. 147. sz./1946
 19. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 38. 148. sz./1946
 20. Jelen esetben az azóta már nem használt súlymértékről van szó. 1 vagon = 10 tonna.
 21. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 66. sz./1948
 22. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 286. sz./1948
 23. Dobrossy István – Stipta István szerk. (2007) 213. old.
 24. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 38. 193. sz./1946
 25. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 38. 302. sz./1946
 26. Romsics Ignác (2005) 290. old.
 27. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 43.
 28. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 64. sz./1948
 29. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 37. 57. sz./1945
 30. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 37. 210. sz./1945
 31. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 39. 83. sz./1947, 82. kisgy. sz./1947
 32. Romsics Ignác (2005) 291-295. old.
 33. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 278. sz./1948
 34. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 280. sz./1948
 35. Magyarországi rendeletek tára – 1945, 116-120. old.
 36. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 282. sz./1948
 37. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 37. 8. sz./1945
 38. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 37. 57. sz./1945
 39. Például MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 293. sz./1948 – 296. sz./1948
 40. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 55. sz./1948
 41. Állami Villamossági Rt., 1948 februárjában jött létre, az államosítás révén 137 nagy- és kis-erőmű, valamint 147 elosztó vállalat került az irányítása alá.
 42. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 244. sz./1948
 43. Dobrossy István (1995): Miskolc írásban és képekben 2. Belvárosi Kulturális Menedzser Iroda. Miskolc., 112. old.
 44. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 205. sz./1948
 45. A vita Dobrossy István – Stipta István szerk. (2007) a 400. oldalon a 317-es lábjegyzetben a Reggeli Hírlap 1919. február 23-i számára hivatkoznak, tehát a konfliktus legalább attól az időszaktól fennállt.

46. A per okairól és menetéről részletes beszámolót tartott dr. Kristóf Tibor tiszti főügyész az 1947. február 19-i közgyűlésen, ennek teljes bemutatásától hely hiányában kénytelenek vagyunk eltekinteni. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 39. 74. sz./1947
47. Romsics Ignác (2005) 279. és 310. old.
48. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 38. 105. sz./1946
49. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 38. 307. sz./1946
50. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 43.
51. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 39. 133. sz./1947, 166. sz./1947
52. Dobrossy István – Stipta István szerk. (2007) 400. old.
53. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 43.
54. Romsics Ignác (2005) 305. old.
55. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 43.
56. Uo.
57. Dobrossy István (1995): A városi törvényhatóság harca Miskolc egyetemi várossá fejlesztéséért. (1906-1949). Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Philosophica, II. 1995/2. szám. 70. old.
58. Romsics Ignác (2005) 321-323. old.
59. Dobrossy István (1995): A városi törvényhatóság harca Miskolc egyetemi várossá fejlesztéséért. (1906-1949). Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Philosophica, II. 1995/2. szám. 74. old.
60. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 37. 101. sz./1945
61. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 37. 151. sz./1945
62. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 37. 180. sz./1945
63. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 37. 179. sz./1945
64. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 38. 63. sz./1946
65. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 38. 313. sz./1946 és 314. sz./1946
66. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 39. 22. sz./1947
67. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 43.
68. A jelenleg Tatabányai Integrált Szakiskola, Középiskola és Kollégium Péch Antal telephelye néven működő intézmény honlapjáról (http://pechtatabanya.hu/pechantal/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=63&limitstart=3); letöltve: 2015. augusztus 25-én.
69. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 39. 105. sz./1947
70. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 39. 219. sz./1947
71. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 39. 305. sz./1947
72. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 222. sz./1948
73. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 43.
74. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 64. sz./1948
75. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 249. sz./1948
76. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 341. sz./1948
77. Romsics Ignác (2005) 323. old.
78. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 195. sz./1948 valamint Romsics Ignác (2005) 326. old.
79. MNL B.-A.-Z. m. Lt., IV. 1903., 40. 337. sz./1948, 390. sz./1948
80. Dobrossy István – Stipta István szerk. (2007) II. 356-357. old.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Beránné Nemes Éva – Román János szerk. (1970): Az élet megindulása Miskolcon és Borsodban a felszabadulás után. Források Miskolc és Borsod megye történetéhez. Miskolc m. j. Város Tanácsa Végrehajtó Bizottsága. Miskolc.
- Dobrossy István (1995): A városi törvényhatóság harca Miskolc egyetemi várossá fejlesztéséért. (1906-1949). Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Philosophica, II. 1995/2. szám. 65-76. old
- Dobrossy István (1995): Miskolc írásban és képekben 2. Belvárosi Kulturális Menedzser Iroda. Miskolc.
- Dobrossy István – Stipta István szerk. (2007): Miskolc története V/1., 1918-tól 1949-ig. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár és a miskolci Herman Ottó Múzeum. Miskolc.
- Dobrossy István – Stipta István szerk. (2007): Miskolc története V/2., 1918-tól 1949-ig. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár és a miskolci Herman Ottó Múzeum. Miskolc.
- Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár (jegyzetekben rövidítve: MNL B.-A.-Z. m. Lt.), IV. 1903., 37-40. és 43. kötet
- Magyarországi rendeletek tára – 1945. Magyar Belügyminisztérium. Budapest.
- Romsics Ignác (2005): Magyarország története a XX. században. Osiris Kiadó. Budapest.